

12. 9. 2013

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

K některým aspektům předsmluvní odpovědnosti dle nového občanského zákoníku

Mezi instituty, které byly před přijetím nového občanského zákoníku[1] (dále jen „NOZ“) dovozovány „pouze“ doktrínou či soudní praxí, patří mj. předsmluvní odpovědnost (culpa in contrahendo). Přestože lze výslovnou kodifikaci této otázky obecně přivítat, považuji za vhodné poukázat také na některé - potenciálně problematické - aspekty nové právní úpravy.

Cílem dalšího textu proto bude v naznačené souvislosti stručně rozebrat (i) charakter této odpovědnosti, (ii) rozsah kompenzovatelné škody a (iii) použitelnost stávající judikatury při aplikaci NOZ.

Zavinění jako předpoklad pro nastoupení předsmluvní odpovědnosti?

Culpa in contrahendo je zpravidla[2] koncipována jako odpovědnost za zavinění. Subjektivní charakter této odpovědnosti přiznává také dosavadní soudní praxe[3], když její právní základ primárně nalézá v §§ 415 a 420 OZ. Domnívám se, že tuto - delikt ní[4] - konstrukci zachovává také NOZ.

Určitou pochybnost může nicméně vyvolat ustanovení § 2895 NOZ, dle kterého je škůdce povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvlášť zákonem. Jinými slovy, povinnost k náhradě škody je dle NOZ obecně spojena s požadavkem zavinění, vyjma zvláštních skutkových podstat (resp. není-li stanoveno zákonem jinak). Nabízí se proto otázka, do které kategorie lze zařadit regulaci předsmluvní odpovědnosti.

Budeme-li sledovat pouze linii formálního výkladu, může se charakter této povinnosti k náhradě škody jevit jako objektivní, neboť culpa in contrahendo je skutečně (systematicky) upravena jako zvláštní typ odpovědnosti (viz především §§ 1728 - 1730 NOZ[5]). Tento závěr může umocnit také dikce § 1729 odst. 1 NOZ, kdy dovětek „aniž pro to má spravedlivý důvod“ prima facie navozuje dojem liberace (tedy znaku objektivní odpovědnosti).

Nastíněný výklad však není dle mého soudu příliš přesvědčivý, což lze demonstrovat na zmíněném případě „překvapivého ukončení vyjednávání o smlouvě bez spravedlivého důvodu“. Absence legitimního důvodu pro skončení negociace je totiž součástí tzv. protiprávnosti, nikoli liberačním důvodem. Rozebírané pravidlo je tudíž konstruováno následovně:

- **protiprávnost:** (i) překvapivé ukončení negociace ve vysokém stupni rozpracovanosti, (ii) bez spravedlivého důvodu pro toto ukončení,
- **vznik škody,**
- **kauzální nexus mezi předchozími body,**
- **zavinění:** spočívající ve vytvoření legitimního očekávání druhé strany v reálné uzavření smlouvy.[6]

Předsmluvní odpovědnost dle NOZ proto nadále zůstává deliktem – závazkem z porušení zákona ve smyslu § 2910 NOZ. Tento výklad je ostatně prezentován na portálu Ministerstva spravedlnosti věnovanému probíhající rekonstrukci soukromého práva.[7] Shodný závěr plyne také ze samotné povahy rozebíraného institutu. Smyslem předsmluvní odpovědnosti je zaručit korektní fungování smluvní svobody (resp. funkční soukromoprávní styk obecně), nikoli tuto svobodu zásadním způsobem potlačit (k čemuž by objektivní konstrukce logicky tendovala).[8]

V této souvislosti lze poukázat rovněž na spojitost culpa in contrahendo s korektivem poctivosti[9], který je do značné míry navázán na prvek zavinění[10]. Pro zastávaný závěr konečně hovoří i obecná koncepce závazkového práva dle NOZ, která usiluje spíše o určitou kontinuitu se stávajícím stavem než o dramatický „přerod“ (ani z tohoto pohledu tudíž nelze vysledovat úmysl zákonodárce k markantní změně pojetí odpovědnosti za porušení předsmluvních povinností).

Rozsah kompenzovatelné škody

Mezi klíčové aspekty předsmluvní odpovědnosti patří nepochybně určení rozsahu kompenzovatelné škody. Úpravu této otázky nalezneme v § 1729 odst. 2 NOZ. Dle zmíněného ustanovení pak platí, že škůdce nahradí druhé straně škodu nejvýše v rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech. Přestože NOZ ve svém textu obrát „ztráta z neuzavřené smlouvy“ blíže nijak nerozvádí, lze v konfrontaci s § 2952 NOZ[11] soudit, že se jedná o ušlý zisk.[12]

Dle mého soudu z ustanovení § 1729 odst. 2 NOZ plyne pouze rozsahová limitace nahraditelné škody, nikoli však limitace druhová (hradí se proto jak skutečná škoda, tak ušlý zisk – vždy však pouze do výše „abstraktního“ ušlého zisku).

Otázkou nicméně zůstává, proč zákonodárce přistoupil k této formě omezení kompenzovatelné škody. Jako vzor pro úpravu předsmluvní odpovědnosti v NOZ[13] totiž posloužil tzv. Gandolfiho evropský zákoník smluv (Code européen des contrats; CEC)[14], který ve svém čl. 6 odst. 4 rovněž pojednává o rozsahu kompenzovatelné škody.[15] Oproti NOZ však normuje, že limitem pro náhradu škody jsou (i) marně vynaložené náklady a (ii) ztráta obdobné obchodní příležitosti (tj. ušlý zisk). Hranici možné náhrady škody tak CEC vymezuje toliko druhově (přičemž smyslem tohoto ustanovení je především explicitní potvrzení možnosti požadovat – v rámci nároků plynoucích z culpa in contrahendo – také ušlý zisk).[16] Důvodová práva k NOZ však tuto odchylku od „vzorové úpravy“ bohužel bez vysvětlení pomíjí.

Vzhledem ke skutečnosti, že dikce § 1729 odst. 2 NOZ příliš prostoru pro extenzivní výklad (přibližující zákonné pravidlo čl. 6 odst. 4 CEC) nenabízí, lze konstatovat, že se jedná o výjimku z obecné zásady plné náhrady škody (neboť ušlý zisk nemusí vždy obsáhnout veškerou vzniklou škodu[17]).

Poněkud problematické může být také samotné určení výše ušlého zisku „v obdobných případech“. Formulace § 1729 odst. 2 NOZ se v tomto bodu blíží § 381 ObchZ, který umožňuje nárokovat tzv. abstraktní ušlý zisk (tj. zisk dosahovaný zpravidla v poctivém obchodním styku za podmínek obdobným podmínkám porušené smlouvy v okruhu podnikání, v němž poškozený podniká) namísto skutečně ušlého zisku. Posledně zmíněné ustanovení ObchZ je však v doktríně hodnoceno spíše

rozporuplně, přičemž nebývá příliš aplikováno ani v praxi.[18] V této souvislosti lze předvídat, že obdobné aplikační těžkosti se nevyhnou ani § 1729 odst. 2 NOZ (také výši ušlého zisku dosahovaného v obdobných případech bude nepochybně nutné náležitě odůvodnit).[19]

Použitelnost stávající judikatury při aplikaci NOZ

Závěrečnou poznámku si dovolím krátce věnovat otázce použitelnosti dosavadní judikatury při aplikaci NOZ. Jak bylo naznačeno výše, NOZ se v rámci úpravy závazkových vztahů obecně snaží navázat na dosavadní stav soukromého práva. Mám za to, že ani institut předšmluvní odpovědnosti není v tomto směru výjimkou. Kromě skutečnosti (byť nikoli nevýznamné), že je materie culpa in contrahendo regulována výslovně, totiž NOZ zásadní koncepční změnu nepřináší.[20]

Závěry současné soudní praxe by proto měly být obecně aplikovatelné také při práci s NOZ.[21] Jelikož se však judikatura v této otázce doposud příliš nerozvinula[22], lze na tomto místě v zásadě poukázat toliko na problematiku definování skutečné škody ve formě marně vynaložených nákladů.

Nejvyšší soud se vyslovil v tom smyslu[23], že obvykle vynaložené náklady nelze považovat za skutečnou škodu (neboť je s těmito náklady nutné počítat vždy). Naproti tomu náklady, které se této kategorii vymykají (jejichž potřeba vyvstala v důsledku specifických požadavků druhé strany), je možné mezi skutečnou škodu zařadit.[24] S ohledem na výše uvedené lze uzavřít, že předestřené stanovisko zůstane dle mého názoru aktuální také po účinnosti NOZ.

Mgr. Zbyněk Matula,

advokátní koncipient, externí doktorand na katedře občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně

[Zachveja & Blaško, advokátní kancelář, s.r.o.](#)

28. října 108
702 00 Ostrava

Tel.: +420 596 618 918
Fax: +420 596 618 385
e-mail: info@ak-zachveja.cz

[1] Zákon č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník.

[2] Takto je předšmluvní odpovědnost pojímána např. v Německu, Rakousku či Francii. K tomu obecně srov. HRÁDEK, J. Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo. Vydání první. Praha: Auditorium, 2009.

[3] Viz rozsudek NS ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004.

[4] K tomu srov. HULMÁK, M. Limity předsmulvné odpovédnosti. Bulletin advokacie, 2011, č. 3, s. 54 a 55.

[5] Obsah předsmulvné odpovédnosti - v rámci širšího pojetí tohoto institutu - přesahuje skutkové podstaty překvapivého ukončení negociace bez spravedlivého důvodu a ochrany „důvěrných“ informací, které jsou upraveny v citovaných §§ 1728 - 1730 NOZ. V této souvislosti lze proto poukázat také na případy porušení předsmulvné informační povinnosti, kdy je takto způsobena neplatnost smlouvy (např. v důsledku vyvolání omylu, viz §§ 583 a 584 NOZ), resp. kdy je uzavření smlouvy „zapříčiněno“ právě porušením této povinnosti (pro ilustraci může opět posloužit problematika omylu - oklamáný subjekt uzavře na základě vadných či nekompletních informací poskytnutých druhou stranou smlouvu za podmínek, které by při dostatečné znalosti relevantních informací vyjednal jinak, případně by smlouvu neuzavřel vůbec).

[6] Přičemž postačí i nedbalost (kterou zákon nadto presumuje, viz §§ 2911 a 2912 NOZ).

[7] Viz portál Nový občanský zákoník - oficiální stránky Ministerstva spravedlnosti ČR, [citováno dne 26. srpna 2013]. Dostupné >>> [zde](#).

[8] K tomu srov. MATULA, Z. Culpa in contrahendo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, s. 86.

[9] Viz § 1729 odst. 2 NOZ (obrat „strana, která jedná nepoctivě“), resp. § 6 NOZ.

[10] Viz např. ustanovení § 2909 NOZ, které spojuje porušení dobrých mravů s úmyslem.

[11] Citované ustanovení škodu (tradičně) druhově člení na (i) skutečnou škodu a (ii) ušlý zisk.

[12] Shodně také JANOS, R. Předsmulvné odpovédnost de lege lata a de lege ferenda. Právní fórum, 2011, č. 8, s. 348.

[13] K tomu srov. Důvodová zpráva k NOZ, [citováno dne 26. srpna 2013], s. 432. Dostupné >>> [zde](#).

[14] Dostupný např. >>> [zde](#).

[15] Německá mutace tohoto ustanovení zní: In den Fällen der vorangehenden Absätze muss die treuwidrig handelnde Partei den Schaden der anderen ersetzen, jedoch nicht über den Betrag hinaus, der sich aus den im Hinblick auf den Vertragsabschluss getätigten Ausgaben sowie dem durch die laufenden Vertragsverhandlungen hervorgerufenen Verlust ähnlicher Geschäftsmöglichkeiten ergibt.

[16] Tento závěr lze zřetelně vysledovat z anglické textace citovaného ustanovení: If the situations considered in the above paragraphs occur, the party who acted contrary to good faith shall be liable for the harm he has caused to the other party to the extent of the costs the latter had to incur while the contract was being negotiated. Loss of opportunities caused by the negotiations underway shall also be made good.

[17] Skutečnou škodu a ušlý zisk chápe také NOZ jako samostatné, na sobě nezávislé nároky (viz § 2952 NOZ). Ostatně ani uplatnění marně vynaložených nákladů nevyklučuje současné nárokování ušlého zisku. K tomu srov. rozsudek NS ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 25 Cdo 1233/2006.

[18] K tomu srov. ŠILHÁN, J. Náhrada škody v obchodních vztazích a možnosti její smluvní limitace. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 27.

[19] Nehledě již na specifické ojedinělé případy, kdy lze srovnatelnou transakci nalézt jen obtížně.

[20] Shodná zůstává jak deliktní konstrukce culpa in contrahendo (viz shora), tak množina skutkových podstat (také OZ, resp. ObchZ umožňuje postihovat porušení předsmulvních informačních povinností, narušení důvěrnosti poskytnutých informací či překvapivé ukončení negociace). Nelze opomenout ani shodný ideový základ culpa in contrahendo v pojetí OZ a NOZ (pramenící ze zásady dobré víry, resp. jejího dílčího projevu - ochrany legitimního očekávání). K tomu blíže srov. MATULA, Z. Culpa in contrahendo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. Skutečnost, že NOZ navazuje na stávající koncepci předsmulvné odpovédnosti, zmiňuje ve svém příspěvku také Hulmák. K tomu srov. HULMÁK, M. Limity předsmulvné odpovédnosti. Bulletin advokacie, 2011, č. 3, s. 54.

[21] Obecný důvod pro aplikaci dosavadní judikatury může být spatřován také v ustanovení § 13 NOZ. Tento závěr zazněl v přednášce P. Horáka na téma „Využitelnost stávající judikatury“, prezentované v rámci workshopu „Vznik a obsah závazkových vztahů v NOZ“ (pořádný dne 13. 3.

2013 Právnickou fakultou Masarykovy univerzity).

[22] Srov. rozsudky NS ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004, ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1335/2005, ze dne 2. 9. 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007, či ze dne 22.2.2011, sp. zn. 25 Cdo 4147/2008.

[23] Rozsudek NS ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004.

[24] Obdobný názor se objevuje také v komparativní literatuře. K tomu srov. CARTWRIGHT, J., HESSELINK, M. (eds.). Precontactual Liability in European Private Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 30.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)